

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

ESF projekts „Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības administratīvās kapacitātes stiprināšana”

4.2.aktivitāte „Normatīvo aktu un politikas dokumentu ekspertīze”

Eiropas Savienības normatīvo aktu un politikas dokumentu ekspertīze

2010.gada februāra ziņojums

Arodbiedrības 2020 – Jūs izglābāt bankas, tagad glābiet darba vietas!

Šis ziņojums ir veidots ar Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda finansiālu atbalstu. Par ziņojuma saturu atbild Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība.

Arodbiedrības Eiropā un nākamā desmitgade

Kā reiz teicis Nobela Miera prēmijas laureāts fizikā – dānis Nils Bors (*Nils Bohr*), prognozēt ir ļoti grūti, it īpaši par nākotni. Runājot par arodbiedrību kustību Eiropā un Eiropas arodbiedrību konfederāciju (*European Trade Union Confederation, ETUC*), nav noliedzams, ka Eiropas Savienības (ES) nākotnei būs ļoti liela ietekme uz ETUC un arodbiedrību nākotni Eiropas līmenī.

Savu viedokli par Eiropas arodbiedrību nākotni izteicis ETUC ģenerālsekretārs *John Monks*, 2010.gada 12.janvārī uzstājoties simpozijā „ETUC nākamajā dekādē – nākotnes izaicinājumi un iespējas”.¹ Viņš uzsvēra, ka arodbiedrības ir neatkarīgas un arodbiedrību kustībai nekad nevajadzētu būt atkarīgai no valdības darba ritma un politikas. Bet gadījumā, ja ES kļūst spēcīgāka, ja Lisabonas līgums kalpo par Eiropas turpmākās integrācijas atspēriena dēlīti, it īpaši attiecībā uz ekonomikas politiku, tad tai nenoliedzami būs milzu ietekme uz ETUC.

No otras puses, ja spēcīnās nacionālais līmenis (un ir pazīmes, kas par to liecina pašreizējos recesijas apstākļos, kad valdības ir steigā mēģinājušas atbalstīt banku sistēmas un atsevišķas nozares, piemēram, autorūpniecību), tad ETUC būs spiesta strādāt apstākļos, kur arodbiedrības vairāk domā par nacionālo, nevis ES līmeni.

Tā būtu kļūda. Ir svarīgi, ka Eiropas integrācijas process tiek stiprināts. Kā teicis kādreizējais Eiropas Komisijas prezidents *Jacques Delors*, Eiropa ir kā braucošs divritenis – pārstāj mīt pedāļus un nokritīsi.

Ja ES neprogresēs, tad pašreizējais stāvoklis arī neturpināsies, gluži otrādi – nacionālā dimensija kļūs spēcīgāka un Eiropa cietīs sakāvi. Tādu situāciju nedrīkst pieļaut. Pasaule pašlaik mainās ļoti strauji. Parādās jauni un lieli spēki – tā ir attīstība, kas agrāk vienmēr ir novedusi pie apvērsuma un bieži vien pie kara, jo dumpinieki vienmēr tiecas pēc galvenās lomas uz pasaules skatuves. 20.gadsimta pirmo pusi smagi skāra šāda veida pieredze.

Šajā jaunajā pasaules kārtībā individuālas Eiropas valstis, pat vislielākās, nav nekas vairāk kā vidēja lieluma spēki. Jā, diezgan bagāti, tas ir taisnība, vismaz tie no Rietumeiropas, bet ne tik grūti pieveicami, ja salīdzina, piemēram, ar Ķīnu vai Indiju. Tāpat nav daudz pazīmju, kas liecina, ka Eiropas sabiedrības modelis – tirgus ekonomika kombinācijā ar spēcīgām labklājības valstīm un saistībām pret darba koplīgumu noslēgšanu un sabiedriskiem pakalpojumiem – būtu pievilcīgs daudziem sekotājiem starp attīstības valstīm, kaut gan daļa no Latīņamerikas izskatās cerīgi.

¹ The ETUC in the Coming Decade – Future challenges and opportunities. 12th of January 2010.

<http://www.etuc.org/a/6819>

Līdz ar to Eiropas valstis nevar uzskatīt savu vēsturisko izcilību par absolūtu un nemainīgu. Tikai 100 gadus atpakaļ pasaulē bija tikai sešas valstis, kas neatradās Eiropā un kuras nebija Eiropas valstu kolonijas (vai bijušās kolonijas). Tas parāda, cik dominējošā pozīcijā atradās Eiropas valstis.

Mēs ne vēlamies, ne sagaidām, ka pasaule atgriezīsies situācijā, kādā tā bija 100 gadus atpakaļ, tomēr arodbiedrību situācija Eiropas integrācijas kontekstā balstās uz arodbiedrību spēju ietekmēt šo laiku dienas kārtību – līdztiesību un labklājību, ilgtspējīgu ekonomiku, ilgtspējīgu vidi, demokrātisku kontroli pār uzņēmējiem un daudznacionāliem uzņēmumiem – visas tās sfēras, kurās nepieciešama kopīga rīcība ES līmenī un arī pasaules līmenī. Atsevišķas valstis nevar pietiekami efektīvi darboties ar šiem jautājumiem, bet ES ar 30% no pasaules IKP var gan.

Tādēļ ES nākotnes virzienam būs liela ietekme uz ETUC nākotni. Integrācijas stiprināšana, it īpaši ekonomikā, stiprinās nepieciešamību pēc efektīvāka sociālā dialoga ES līmenī. Tas veidos plašu Eiropas darba tirgu, kura saskaņošanu jāveic ES līmeņa labklājības, sociālās drošības un aktīvās darba tirgus politikas institūcijām.

Nacionālajiem centriem un nacionālajām arodbiedrībām vajadzēs arvien vairāk investēt ETUC un nacionālajās federācijās. Un tāpat būs nepieciešams saskaņot arvien plašāku darbību loku, lai panāktu vienošanos ES līmenī. Nacionālajām arodbiedrībām tas nebūs viegls process, tā kā dažas no tām pašreiz arī Eiropas sociālo dialogu neuzskata par komfortablu procesu.

Arodbiedrību kustību pašlaik aplenc divas tendences – globalizācija un individuālisms. Globalizācijai ir daudzas pozitīvas iezīmes, tomēr ir arī negatīvas. Vienmēr ir uzvarētāji un ir zaudētāji. Bet starp zaudētājiem ir Eiropas rūpniecības nozaru darbinieki, kuri redz savu darba vietu aizplūšanu uz Ķīnu, Indiju un citām Āzijas ekonomiskām, kur darba algas ir ļoti zemas.

Tai pat laikā visiem ir zināma darba mainīgā socioloģija ar augstiem kāpumiem pakalpojumu sektorā un kritumiem ražošanas sektorā. Iepriekšējās darba šķiras sabiedrības ir sagrautas; solidaritāti ir ietekmējušas sociālās izmaiņas, ieskaitot multikulturālismu, arvien vairāk cilvēku ir ieguvuši augstāko izglītību un veic profesionālu nevis melno darbu. Šie cilvēki ir lielāki individualisti, turīgāki un mobilāki nekā viņu vecāki un vecvecāki. Mazāk orientēti uz grupu, klasi un sabiedrību – individualistiskāki.

Eiropas arodbiedrību un ETUC izaicinājums ir padarīt arodbiedrību kustību par kaut ko tik dabisku mūsu dēlu un meitu acīs, kā tas ir bijis mūsu vecākiem un vecvecākiem.

ETUC ģenerālsēkretārs ir atzinis, ka ir nepieciešams stiprināt arodbiedrību darbību tādās jautājumos kā, piemēram:

- Ražošanas un ekonomikas kopumā atjaunošana pēc krīzes radītās negatīvās ietekmes;
- Politikas ietekmēšana ceļā uz pilnīgu nodarbinātību, cīņa ar nevienlīdzību un labklājības un sociālās drošības celšana;
- Izveidot Eiropā tādu darba tirgu, kas ir iekļaujošs un taisnīgs, kurā strādā spēcīgas un efektīvas arodbiedrības un kurā spēkā esošais regulējums veicina ilgtermiņa investīcijas nevis īstermiņa darījumus;
- Radīt taisnīgus pārejas noteikumus tiem darbiniekiem, kuru darba vietas ietekmēs klimata pārmaiņas.

Arodbiedrības un cīņa pret nabadzību un sociālo izstumtību

2010.gads Eiropā ir pasludināts par gadu cīņai pret nabadzību un sociālo izstumtību. Šī gada iesākumā – 21.janvārī – notika īpaša konference, kas bija veltīta šim gadam. Tajā arodbiedrību viedokli pārstāvēja un pauda ETUC ģenerālsēkretārs *John Monks*.² ETUC ģenerālsēkretārs norādīja, ka visās mūsdienu sabiedrībās paplašinās plaisa starp bagātajiem un nabagajiem. Ienākumu nevienlīdzība dažās valstīs ir 19.gadsimta beigu līmenī.

Ir pareizi likt uzsvāru uz nepieciešamību veikt aktīvu darbību, lai palīdzētu izstumtajiem – apmācības, sociālā drošība, minimālās algas utt. Tie patiešām ir svarīgi jautājumi kā nacionālā, tā Eiropas līmenī. Tomēr tas vien nedos gaidīto rezultātu. Ir jāņem vērā arī tas, kas notiek otrā laukuma pusē – pie bagātajiem, kas ir īstenie ieguvēji no globalizācijas procesa, jāskatās uz līdzsvaru starp kapitālu un darbaspēku, kur pirmais ir attīstījies uz otra rēķina, un uz ES nodokļu sistēmām.

Kliedzošs ir fakts, ka kopš 1989.gada arodbiedrības un valdības ir bijušas neefektīvas, lai apturētu arvien pieaugošo nevienlīdzības plaisu.

Komunistisko režīmu sagrāve Austrumeiropā atvēra jaunus un lielus kapitāla tirgus. Vēl iespaidīgāka ir Ķīnas atvēršana kapitālam, kam sekoja arī citu Āzijas valstu ekonomikas. Pāris gados pasaules ekonomikas darbaspēkam pievienojās 1.5 miljardi

² Opening Conference of the European Year for Combating Poverty and Social Exclusion. 21st of January 2010.
<http://www.etuc.org/a/6871>

darbinieku, pateicoties brīvas kapitāla, preču un pakalpojumu kustības dotajām iespējām.

Viens no šī procesa rezultātiem ir liels spiediens uz ražošanas nozaru darbiniekiem rietumos. Tā kā Ķīna ir kļuvusi par lielāko darba tirgu pasaulē, rietumu ražošana ir sarukusi līdz ar kapitāla aizplūšanu austrumu virzienā. Šo spiedienu pašlaik izjūt arī sabiedrisko pakalpojumu nozaru darbinieki un finanšu un IT sektors līdz ar Indijas lomas palielināšanos šajās nozarēs.

Līdz ar to iespējas gūt lielu apgrozījumu veikli ir pārvietojušās uz vietām ar zemām izmaksām kā Ķīna, bet daudz retāk uz jaunajām ES dalībvalstīm. Finanšu institūciju prognozētā kapitāla aprīte, protams, pirms krīzes iestāšanās, bija 20%. Un tas bija situācijā, kad inflācija bija zema.

Runa nav tikai par peļņu. Runa ir arī par nodokļiem. Pašlaik daudznacionāliem uzņēmumiem pārnest ieņēmumus un zaudējumus uz citām nodokļu jurisdikcijām un izvēlēties labvēlīgāko no pieejamajiem regulējumiem ir daudz vieglāk kā jebkad. Uzņēmumiem ir viegli arī atrasties ārzonā – nodokļu paradīzē. Kā teicis ASV prezidents Baraks Obama, Kaimanu salās ir ēka, kurā reģistrētas 18 000 uzņēmumu adreses. „Tā ir vai nu ļoti liela ēka, vai arī ļoti liela „shēma””.

Vai šādā situācijā ir nozīme tam, ka mēs relaksēti noraugāmies uz to, kā bagātie kļūst „pretīgi bagāti”, kā sevi reiz neapdomīgi nodēvēja Lords Mandelsons?³ Jā, tam ir nozīme vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, pārējā sabiedrības daļa redz, kas notiek, un apvainojas par to. Otrkārt, valstu nodokļu bāze ir būtiski vājinājusies, un jebkurš drauds paaugstināt nodokļus, kā tas pašlaik notiek virknē valstu, ir kļūdoša varmācība un dod stimulu emigrēt uz jurisdikcijām ar zemiem nodokļiem.

Sociālai iekļaušanai ir nepieciešama sociāla vienotība, un ne tikai vienā valstī vien. Tāpat kā nebija iespējams ieviest sociālismu tikai vienā valstī, tāpat arī sociālo iekļaušanu nevar iesviest tikai vienā valstī. To apdraudētu kaimiņvalstis ar zemākām izmaksām, un šodien kaimiņvalstis ir valstis jebkur pasaulē. Tādēļ ir nepieciešama stingrāka ES pieeja ekonomikas vadībai.

ES, strādājot kopīgi, veido 30% no pasaules IKP. Tā joprojām ir gana spēcīga, ja strādā kopīgi un nodrošina, ka nodokļu režīmi nav savstarpēji konkurējoši, kas apdraudētu sociālās drošības tīklus un finansiālo stabilitāti. Lisabonas stratēģijas turpinājumam ir jāatspoguļo vēlme pēc lielākas vienlīdzības, ja ES sociālo izstumtību uztver nopietni.

³ Uzņēmējdarbības, inovāciju un prasmju ministrs Lielbritānijā. Sīkāk skat. Šeit: <http://www.bis.gov.uk/ministers/lord-mandelson>

Jūs izglābāt bankas, tagad glābiet darba vietas!

2010.gada 21.janvārī ETUC ģenerālsēkretārs *John Monks* tikās ar ES prezidējošās valsts – Spānijas – premjerministru *José Luis Rodríguez Zapatero*. Tikšanās laikā ETUC ģenerālsēkretārs izmantoja iespēju izteikt Spānijas premjerministram Eiropas arodbiedrību viedokli par situāciju Eiropā un arodbiedrību prasības attiecībā uz prezidentūras laikā veicamajiem uzdevumiem.⁴

Situācija, kādā atrodamies pašreiz, ir ļoti nopietna. Ekonomiskā krīze ir smaga, bezdarba līmenis turpina pieaugt, finanšu pakalpojumu pasaule cenšas tikt atpakaļ pie ierastā uzņēmējdarbības līmeņa, un it īpaši smagi skarti ir gados jauni cilvēki.

Tam visam klāt vēl ir arī vides krīze un Kopenhāģenas samita neadekvātais rezultāts.

Ir ļoti skaidri redzama nepieciešamība pēc ilgtspējīgām ekonomiskām, ilgtspējīgas vides un ilgtspējīgas Eiropas sabiedrības.

Tai pat laikā centrālie baņķieri un arī citi izdara spiedienu, lai panāktu stratēģijas izejai no valsts atbalsta pasākumiem un lielu valsts līdzekļu tērēšanas. Tomēr samazinājumi tikai palielinātu recesiju un risku ieslīgt 1930.-to gadu līmeņa depresijā. Atbilde ir Eiropas solidaritāte, nevis konkurence un ievainoto, piemēram, Grieķijas pamešana.

„Jūs izglābāt bankas, tagad glābiet darba vietas!” Arodbiedrības vēlas redzēt nevis izklūšanas stratēģiju, bet iekļūšanas stratēģiju, lai cilvēkus atkal atgrieztu darba tirgū.

Arodbiedrības ir ieinteresētas Spānijas piedāvātajā idejā pieņemt atsevišķu sociālo paktu, lai cīnītos pret krīzi. Arodbiedrības šo ideju atbalsta. Galvenie šī pakta elementi arodbiedrību ieskatā ir šādi:

- ✓ Garantiju sniegšana 2010.gada laikā visiem jauniešiem par darba un apmācību iespējām, lai mums neaugtu nevajadzīga paaudze;
- ✓ Pirkspējas turpmāka palielināšana un investīcijas labklājības valstīs un sabiedriskajos pakalpojumos, kas ir bijuši svarīgākie stabilizētāji, novēršot recesijas pārtapšanu depresijā;
- ✓ Efektīva finanšu tirgu regulācija, lai nekad vairs tik nedaudzi nevarētu nodarīt tik lielu postu tik daudziem. Daļa no tās ir finanšu darījumu nodokļa ieviešana spekulantiem, lai atvieglotu fiskālos pasākumus un atbalstītu „zaļo” dienas kārtību. Turklāt prēmijas (bonusi) finanšu sektorā būtu ierobežojamas un/vai

⁴ Meeting with President/Prime Minister Zapatero. 21st of January 2010. <http://www.etuc.org/a/6872>

nopietni apliekamas ar nodokļiem. Pašlaik atsevišķu banku rīcība ir šausminoša.

Turklāt arodbiedrības Spānijas prezidentūrai izvirza arī šādas prasības:

- ✓ Publisko investīciju pieaugums ražošanas nozarēm, kas padarītu mūsu ekonomikas ilgtspējīgākas;
- ✓ Nepazemināt algu un pabalstu līmeņus, lai uzturētu pieprasījumu un pirktspēju, cīnītos pret nevienlīdzību un riskantiem darbiem, nodrošinot, ka pret nosūtītiem un imigrējušiem darbiniekiem ir tāda pat attieksme kā citiem darbiniekiem;
- ✓ Veicināt efektīvu aizsardzību pret pārāk garu darba laiku.

Valsts un pašvaldību darba devēji un arodbiedrības

Jau 2009.gada pavasarī Eiropas Valsts un pašvaldību darba devēju apvienība un Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācija vērsās ar vienotu paziņojumu pie Eiropas Padomes, izsakot gan savu viedokli, gan prasības situācijas uzlabošanai nākotnē.⁵

- ✓ Finanšu un ekonomikas krīzei ir milzu ietekme uz cilvēku dzīves un darba apstākļiem. Ir jau novērojams, ka pašas apdraudētākās grupas tiek skartas vissmagāk, piemēram, migranti no trešās pasaules valstīm un ilgstošie bezdarbnieki, bet tāpat arī jauni cilvēki un vientuļie vecāki, kuri riskē nonākt bīstamās situācijās.
- ✓ Pašvaldību varas iestādes arī saskaras ar krīzes ietekmi uz sabiedrību, un tām ir jāveic pasākumi sociālās stabilitātes nodrošināšanai un sociālās izstumtības novēršanai. Tām ir arī jāapmierina aizvien augošā vajadzība pēc sociālās palīdzības un labklājības krīzes skartajiem cilvēkiem.
- ✓ Ir skaidrs, ka krīze rada spiedienu uz ražošanu un uzņēmējdarbību, kas tiek būtiski skarta, it īpaši atsevišķi to sektori. Samazinājies pieprasījums pēc precēm noved pie dīkstāvēm un bezdarba līmeņa palielināšanās. Tādēļ ir svarīgi veikt īpašus pasākumus nodarbinātības jomā.
- ✓ Līdz ar krīzes padziļināšanos, tā atstāj smagu ietekmi uz ekonomisko situāciju un saistībā ar to uz pilsētu, pašvaldību un reģionu finansēm un investīciju kapacitāti. Un tas savukārt var novest pie ekonomikas tālākas pasliktināšanās.

⁵ CEMR-EP/EPSU Joint Message to the Spring European Council 2009. <http://www.epsu.org/a/4870>

Tādēļ ir nepieciešami adekvāti finanšu resursi vietējās un reģionālām varas iestādēm, lai atbildētu uz augošām un jaunām vajadzībām, ko rada krīzes apstākļi.

- ✓ Eiropas Valsts un pašvaldību darba devēju apvienība un Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācija atgādina, ka publiskajam sektoram ir liela pozitīva ietekme uz nodarbinātību, kam ir jāpievērš lielāka uzmanība, lūkojot pēc ekonomiskās krīzes atrisinājumiem.
- ✓ Daudzi Eiropas Komisijas un dalībvalstu izteiktie priekšlikumi attiecas uz investīcijām publiskā infrastruktūrā, enerģijas lietderību, zemu oglekļa daudzumu patērējošas ekonomikas veicināšanu un citiem ilgtspējas pasākumiem. Visi šie pasākumi galvenokārt tiek ieviesti pašvaldību un reģionu līmenī.
- ✓ Organizācijas atbalsta Nodarbinātības padomes viedokli, ka ir nepieciešama saskaņota ES rīcība, kas pilnībā ietver nodarbinātību, sociālo iekļaušanu un sociālo aizsardzību, un tajā tieši jāiesaista sociālie partneri, lai sasniegtu efektīvu politikas dokumentos noteikto mērķu sasniegšanu.
- ✓ Kā sociālie partneri Eiropas nozares sociālajā dialogā Eiropas Valsts un pašvaldību darba devēju apvienība un Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācija vēlas uzsvērt, ka abām pusēm – darba devējiem un arodbiedrībām – ir svarīgi saglabāt stabilu nodarbinātības līmeni vietējās pašvaldībās.
- ✓ Šai nozarei ir parauga loma dažādos aspektos: sieviešu nodarbinātības līmenis tajā ir daudz augstāks, tādēļ daudz lielāka uzmanība jāpievērš darba un ģimenes dzīves savienošanas iespējām. Daudzām valsts iestādēm ir arī specifiski darba noteikumi atsevišķām darbinieku grupām, piemēram, vecāka gada gājuma darbiniekiem, imigrējušiem darbiniekiem, personām ar kustību traucējumiem u.c. Vietējās pašvaldības piedāvā vērtīgus pakalpojumus, kas atbalsta dzimumu līdztiesību un darba un ģimenes dzīves savienošanas iespējas visās nozarēs.
- ✓ Organizācijas uzsver, ka ir svarīgi, lai šādas iniciatīvas netiktu pakļautas riskam ekonomiskās krīzes laikā, bet tiktu atrasti risinājumi, kas sniedz zināma līmeņa stabilitāti. Publisko sektoru nevajadzētu piespiest atteikties no ilgtermiņa plānošanas un ilgtspējīgas pieejas, kas ietver ekonomisko, sociālo un vides dimensiju.

- ✓ Eiropas Valsts un pašvaldību darba devēju apvienība un Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācija diskutē, dalās pieredzē un veicina tādu pasākumu īstenošanu, lai panāktu dzimumu līdztiesību un nodrošinātu nodarbinātības dažādību vietējā un reģionālajā līmenī.
- ✓ Bezdarba līmeņa pieauguma un strukturālo pārmaiņu laikā ir svarīgi investēt cilvēkkapitālā. Izglītība, kvalifikācija, apmācības – tās vajadzētu stimulēt un attīstīt visos līmeņos un visiem vecumiem.
- ✓ Nepieciešams izstrādāt un ieviest īpašas programmas specifiskām personu grupām, lai labāk sagatavotu personālu sagaidāmajām pārmaiņām. Tādēļ organizācijas atbalsta Eiropas Komisijas iniciatīvu „jaunas prasmes jaunām darba vietām”.
- ✓ Vietējās pašvaldības saskaras ar spiedienu, kas vērsts uz izdevumu samazināšanu un to sniegto pakalpojumu efektivitātes un kvalitātes paaugstināšanu. Pēdējos gados ir notikušas reformas sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšanā un tajā, kā šīs pārmaiņas labāk sagatavot, ieviest un uzraudzīt, sadarbojoties abām pusēm – darba devējiem un darbiniekiem.
- ✓ Organizāciju veiktie pētījumi rāda, ka reformu process un pārmaiņu vadība notika gludi, ja tika organizēts caurskatāmā un iekļaujošā veidā, kam sekoja rūpīga pārbaude un izvērtēšanas procedūra.
- ✓ Ir būtiski paturēt prātā, ka ekonomikas atveseļošanās nevar notikt bez labi funkcionējošām vietējām pašvaldībām. Viņu sniegto pakalpojumu kvalitāte ir lielā mērā atkarīga no kvalificēta, motivēta un aizrautīga darbaspēka. Tādēļ tai jābūt visu kopējai interesei – atzīt sabiedriskā sektora kopumā un it īpaši vietējo pašvaldību nozīmīgo lomu un ieguldījumu.

Gandrīz pēc gada – 2010.gada februārī – Eiropas Valsts un pašvaldību darba devēju apvienība un Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācija atkārtoti vērsās pie Eiropas Padomes ar kopīgu paziņojumu ekonomiskās krīzes sakarā.⁶ Tajā atrodamas šādas galvenās atziņas:

- ✓ Eiropas Valsts un pašvaldību darba devēju apvienība un Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācija aicina Eiropas Padomi pieņemt ilgtermiņa perspektīvu, koordinējot atbildes reakciju uz krīzi, un ekonomikas atveseļošanas plānos iekļaut arī ilgspējīgu attīstību visās tās dimensijās.

⁶ Joint Statement to the European Council meeting 11 February 2010 on the economic crisis.
<http://www.epsu.org/a/6212>

- ✓ Organizācijas uzskata, ka krīze vēl ne tuvu nav beigusies. Tai pat laikā valstis ar spēcīgām, pietiekoši finansētām un neatkarīgām vietējām pašvaldībām, kas ir daļa no labi organizēta un koordinēta publiskā sektora, ir daudz labāk spējušas reaģēt uz krīzi un piedāvāt tās risinājumus saviem iedzīvotājiem.
- ✓ Liela daļa no 2009.gada paziņojumā minētā joprojām paliek spēkā. Eiropas Valsts un pašvaldību darba devēju apvienība un Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācija atzīmē, ka vēl joprojām pastāv nepieciešamība ar publiskām investīcijām atvieglot krīzes radītās sekas, noturēt dzīves līmeni un sagatavoties nākotnes vajadzībām.
- ✓ Nav pieņemams, ka daudzas vietējās pašvaldības saskaras ar ienākumu pazemināšanu laikā, kad pieaug vajadzības (piemēram, dēļ bezdarba līmeņa paaugstināšanās un paaugstināta pieprasījuma pēc sociāliem pakalpojumiem). Eiropas Valsts un pašvaldību darba devēju apvienība un Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācija uzsver, ka vietējo pašvaldību sniegto pakalpojumu nodrošināšana un kvalitāte ir atkarīga no publiskā finansējuma.
- ✓ Šajā sakarā ilgtspējīga finanšu sistēma nozīmē sociāli taisnīgu nodokļu politiku un citas finanšu plūsmas, kas ļauj vietējām pašvaldībām veikt ilgtermiņa investīcijas, lai atbildētu uz vietējo iedzīvotāju mainīgajām vajadzībām. Tas ietver nepieciešamību pēc atbilstošas kapacitātes, lai uzturētu un attīstītu kompetentu un motivētu personālu.
- ✓ Eiropas Valsts un pašvaldību darba devēju apvienība un Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācija uzsver, ka demogrāfiskās izmaiņas un nepieciešamība pēc ilgtspējīgas attīstības nozīmē, ka rīt būs nepieciešams vēl saskaņotāks pašvaldību darbs nekā tas ir šodien. Partnerība visās tās formās būs aizvien nozīmīgāka, tai skaitā arī darba vietās. Attīstītāks sociālais dialogs var palīdzēt ar spēju pielāgoties izmaiņām, kas ir būtiska daļa atbildē uz krīzes ietekmi.
- ✓ Eiropas Valsts un pašvaldību darba devēju apvienība un Eiropas Sabiedrisko pakalpojumu arodbiedrību federācija aicina Eiropas Padomi nodrošināt, ka vietējās pašvaldības spēj turpināt ilgtermiņa plānošanu un ilgtspējīgu pieeju attīstīšanu.

Uzticības atgūšana

Runājot par uzticību, daudzi baņķieri visā Eiropā ir neuzticamāko personu līgas augšgalā. Tomēr arī citiem neiet daudz labāk, kā uz to 2010.gada forumā norādījis Pasaules ekonomikas foruma Davosā dibinātājs un izpilddirektors *Klaus Schwab*.⁷ Kā mainīt šo situāciju un likt reputācijai atkal celties – par to viedokli izteicis arī ETUC ģenerālsekretārs *John Monks*, uzstājoties Pasaules ekonomikas forumā Davosā 2010.gada 28.janvārī.

Viņš norādīja, ka, pirmkārt, nav iespējams atgriezties pie reputācijas, lobējot atgriešanos pie iepriekš ierastās uzņēmējdarbības un bonusiem. Ja Volstrīta, Londona un pārējie atgriezīsies pie „alkīmijas” praktizēšanas, tirgojot manīgus atvasinājumus un iesaistoties darījumos, kas ir „sociāli bezvērtīgi”, tad reputācijas turpinās kristies vēl straujāk.

Pie reputācijas un uzticības neatgriezties arī tad, ja iestāžu vadītāju un direktoru darba algas turpinās pieaugt daudzkārt straujāk nekā vidējās darba algas, tādējādi arvien palielinot plaisu starp bagātajiem un nabagajiem.

Un tas tāpat nenotiks, ja izraudzītā formula ir uzņēmumu īstermiņa vadība, izmantojot tos kā nodokļu samazināšanas mašīnas. Šādu juceklīgu darba metodi ir pieņēmuši daudzi privātie uzņēmumi, kā arī citi. To noteikti nevar dēvēt par pamatu uzticībai. Kapitāldaļu turētāju īstermiņa mērķi kā uzņēmumu galvenie mērķi ir ceļš uz anoreksiju un, iespējams, uz aizmirstību. Kā nesen atzīmēja Lielbritānijas valdības ministrs, mums vajag mazāk finanšu inženierijas, bet vairāk īstas inženierijas.

Īstais jautājums uzņēmējiem, valdībām un citiem iesaistītajiem, piemēram, arodbiedrībām ir – kā mēs varam mainīt uzņēmējdarbības kultūru, it īpaši angļiski runājošajā pasaulē, kur daudzi uzņēmēji pelna apsūdzību par savu interešu ņemšanu vērā vispirms, kur daudzi kapitāldaļu turētāji savas saistības un pienākumus uztver īstermiņā un kur dzīvošana uz parāda un aizņemtas naudas ieguldīšana darījumos ir kļuvusi par dzīvesveidu, kas ir ļoti bīstams brīdī, kad nāk kritums, kas nenovēršami notiek.

Vai biznesa līderu pasaulē lielākās asamblejas – Pasaules ekonomikas foruma – dalībnieki var ko darīt, lai mainītu pastāvošo kultūru? Vai ir iespējams virzīties uz sociālu tirgu, sociāli vairāk atbildīgu modeli, atzīstot plašāku iesaistīto subjektu loku un plašāku pienākumu klāstu? Vai finanšu pasaules pārstāvji var atzīt tās radīto ekonomisko sabrukumu un atzīt, ka bankas ir ļoti daudz parādā sabiedrībai, un to būs jāatdod, grozot finanšu pasaules modeli, nevis atmaksājot aizņemto naudu.

⁷ „Don't shun bankers: they're part of the solution”. Klaus Schwab. 28th of January 2010.
<http://business.timesonline.co.uk/tol/business/economics/wef/article5603463.ece>

Ja uzņēmēji nevēlas strādāt ar šiem, protams, nepatīkamajiem jautājumiem, nav pamata sūdzēties, kad valdības ievieš attiecīgus regulējumus un cenšas šo pasauli mainīt. Politiskais spiediens nemazinās līdz ar neliela gaismas stara parādīšanos atvēršanās virzienā.

Neapšaubāmi ir daudz cienījamu uzņēmēju, kas pelnījuši atzinīgus vārdus, tomēr tie nav tie, kas veidojuši pašreiz prevalējošo kultūru. Uzņēmēji, kuri attīsta jaunus aizraujošus produktus un pakalpojumus, kuri var palīdzēt klimata problēmu risināšanā, kas ir inovatīvi, paaugstina produktivitāti un rada darba vietas, kas attīsta jaunus risinājumus veselības uzlabošanā, kuri spēj izklaidēt, uzjautrināt un iedvesmot – tie ir tie biznesa līderi, kas ir pelnījuši cieņu. Vai ir iespējams attīstīt šādu kultūru? Citādi valdības būs spiestas neizbēgami reaģēt uz notiekošo, gluži tāpat kā tās bija spiestas iejaukties un nepieļaut finansiālo lejupslīdi.

Zanda Grundberga

26.02.2010.